

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

3 de Aleæ Iusu vetito, & de Aleatorib.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

De Ludo. Cap. 2.

ingratissimo hospiti, auidissimo naufragio stigmata scriberentur huiusmodi, hic ingratus hospes est, Senec. lib. 4. de Benef. c. 37. Et legum & canonum pontificum esse pariter actionem ingratul conflat, c. octaua, 12. g. 2. Iure namq; Romano ingratitudinis penas ignorandum non esse proditas. nam illo ob eam reuocantur donationes, si iniurias effundat in largitorem cui donatum est, vel manus impias ei inferat, vel si infidietur, l. fin. de reuo. donat. lib. 3. ti. 86. amb. quod mater. l. his solis, C. eod. Reuocantur & ingratitudine filii emancipari in patriam potestatem, l. vni. de ingra. lib. 3. C. titu. 50. Chryso. in Homil. in illud, c. 1. Esau, si volueris & audieris me, & liberti in feruitem, l. 2. & fin. C. de libertis, & cor. liber. lib. 6. C. tit. 7. ca. episcopus qui manumissam. ca. liberti, & c. f. g. 12. g. 2. Idque & iure Atheniensium, Valer. Max. lib. 2. c. 1. Priuantur & filii legitima bonorum patrum successione & parentes filiorum ob ingratitudinem, & alind quoz, capitulu. & §. can. sas, ut cum de appel. cogn. in an. §. super his quoz, de nupt. in amb. coll. 8. Clienti ingratitudine aduersus patronum clientelam commissa, priuatur beneficiario praedio, c. de forma, 2. g. 5. §. 1. quibus mod. f. ca. amittit. lib. 1. f. titu. 17. Melius in §. 1. in quib. cau. f. ca. amittit. lib. 2. f. titu. 2. §. §. porro, qua fuit pri. cau. bene. amittit. tit. 2. g. d. lib. 2. Ingratos maxime puniendos esse Lilius Gregorius Giraldu propo. libello, de ingratitudinis criminis vitando, docet, & alio aduersus ingratos. Docuit & Pythagoras, symbolo *ὄμοσθους χαλιδους μὴ ἔχειν, domesticas hirundines ne habeto*. Sicut enim illa gartulae nobilium altaris tempore, vt fructibus nostris potiantur, viuunt, autumno vero recedunt: sic ingrati, dum nostris egent, obsequiosos se ostendant, postea vero diffugiunt, eadis cum face siccat. Aristoteles summam iniuriam dicit, si quis eum laedat, qui de se bene meritus est, Aristot. lib. 1. Rhetor. ad Theo. c. 14. Et in summa omnis vit ingratu, pena dignus est, veluti improbus. Nam vt Lucianus in *ἀνδραλογία ἐπιγραμμάτων. εἰς ἀγροκότορον. φανὸν ἀνὴρ πρὸς ἑστὴν τέρψιν μὲν εἰς ἄν' ἀπὸς ἄνδρῶν τὰς χαλιδέας, εἰς νεβὸν ἐξέχεται* id est,

Improbis vir est dolium perforatum, in quod omnia Infundens beneficia in vanum infuderis.

Octavius Augustus Cornelium Gallum, quem ex infima fortuna ad praefecturam Aegypti prouexerat: ob ingratum & maleuolum animum, domo & prouincis suis interdixit, Sueton. in August. 17. §. c. 66. §. Aliud crimen vindictatum fere nouum Athenis Libitinaris, qui cum necessaria funerib. vendicaret, vt in hac arte grandelucrum faceret optasse dicebatur: ideo a Demade impij voti accusatus est, & condemnatus, vt ait Seneca, lib. 6. de benefic. ca. 38. 18. §. Pro crimine capitali habitum apud Thurios, cauillationibus interpretum legum seueritatem & maiestatem distrahere: & proinde cautum, non licere, nisi prius laqueo collo circumdato, in cognitionem legis abrogandae causa prodire. Quo, si non de mutatione sancirent comitia, vincitus suspendebatur, Diod. Sic. lib. 12. Biblioth. §. Et Justinianus, l. 1. §. nostram autem, de uero. iure enuol. C. postquam digessisset in 50. libros Pandectarum iuris prudentiae se lecta responsa, & in codicem alium Celsarum leges, sanciuu nullis iuris peritis in posterum licere iuri illi commenarijs verbosof applicare paratida tantum permittens. Iussitque legum codices, non per signorum captiones, vel per compendiosa aenigmata leges conscribi a librariis, sed per literarum consequentiam, d. l. 1. §. ne autem. Imposita & pena librariis hec non seruantibus criminalis, & ciuillis aestimatio in duplum domino, in proce. P. §. illud autem. Sicut Basilus Imperator Orientis, animaduertens occasionem malefici prauis hominibus eo dati, quod numeri, quibus verbi gratia, semis, sextans, vncia, & similia designabantur per notas recepta antiquitus consuetudine scriberentur, loco notarum literis vt iussit, quas etiam rustici legere possent: & de suo sumtus in chartas, literas, atq; scribas ipse suppeditauit, lib. 1. iuris Orient. in constitut. Basilii, titu. περί σημείων τῶν ἀειδύμων, id est, de notis numeror.

- 20. §. Argui Lacedaemonios accularunt quod Apollini Pythio consueti sacra non peregerissent, eisque indixere bellum, Diod. Sic. d. lib. 12. §. Pompeianus in insulam relegatus, & occisus a Domitiano, quod acceperat eum regnaturum, quodque orbem terrae perquam in pariete cubiculi haberet, quodque Liuium studiose luderet. §. Maternumque §. Sophistam idem Domitianus occidit, quod in Tyrannum exercendi sui causa declamasset, vt refert Xiphilinus ex Dione, in Domitia. §. Tanta §. superstitio olim Atheniensium, vt si quis scobem excuteret ex Heroo, eam morte mulctarent, & l. lib. 3. de var. hist. c. 17.

- 1 Ludus quid, & eius diuisione generalis, differentiaque a ioco.
- 2 Ludo & ioco quando utendum.
- 3 Sollicitudines interdum remittendas. 4. & 5.
- 6 Remittenda, non omittenda grauius opera.

Ludus dicitur, quod serium §. non est: sic enim opponuntur. 1. apud Horatium, 1. Saty. saty. 1.

Sed tamen amoso quaramus seria ludo. Proprie ludus in facto, vt iocus in verbis non seriis, vt notauit Lan. Valla, lib. 4. Eleg. c. 16. etsi vtrumque promiscue aliquando accipiat. Ludus bonus & noxius, vt factum & verba: alius ingenio constat, alius viribus, alius versitque, alius neutris, sed forte seu alea, seu vt dicitur fortuna. §. Ludus §. bonus, cum eo relaxatur animus a rebus seriis defessis. Ludo & ioco uti quidem licet, inquit Cicero, 1. offic. vt somno & ceteris quietibus, ita si grauius, ceterique rebus satisfecerimus. Et homines, idem Philipp. 2. quamuis in rebus turbidis, tamen si modo homines sunt, interdum animis relaxantur. §. Plutarchus §. symbolum illud Pythagorae, *μὴ ἐδῆν πρὸς ἄλλῳ, cor non edidum*, explicare tradit, curas esse abigendas, nec se ipsum afficiendum esse curis. Quod & Phocylides in carminibus aureis ad monet,

μὴ δὲ μάτρω ἐπὶ πόνου, καὶ καὶ μὴ δὲ πρὸς ἄλλῳ, non debere in vanum cor minere.

Crudele nimium & supplicij aeterni imago, excrucitari perpetuis sollicitudinibus, potissimum vanissimarum harum rerum temporalium & praeteruentium causa, gerere iustar Promethei perpetuam Aquilam iecur & cor rodentem: aut Ixionis instar, rota continue sursum deorsumque versari. §. Pessimus §. & genus homicidii, sibi manus in iecur, quod is facere videtur, qui existimat se perpetuo animi & corporis motu affligere debere. Magnitudo operis opprimit vires, si remissio nulla est. Deficeret & vteretur terra, si continuis aetibus torreretur, & nisi nox dici succederet: et ipsa terra sterilis, si alternis annis non quiesceret. Et cum omnia mortalia perpetuis decrementis intercidant, perpetuis quoque incrementis, vt subsistant & renouentur, egent, l. proponebatur, de iudicijs, P. In summa, vt ait Poeta,

Quod caret aeterna requie, durable non est.

§. Reques §. porro, est cessatio ab opere quod graue sit. Si iocus & ludus honestus, a rebus seriis, quae animum in tendunt, requies est, & veluti iudicia a quibus nunquam graues & cordati viri, loco & tempore commodo, abhoruerunt. Scripsit & ipse Cicero ioculares libellos carmine, ex quibus Fab. Quintilianus hos duos versus in nono citat,

Fundum Varro vocat quem possi mittere funda: Ni tamen exciderit, qua cana funda patet.

Fertur Socratem inter pueros atundine longa equitasse: Achillem post praelia, & citharam tractasse. Sunt & alia his exempla similia, quae praetermittito, cum hic locus parerga & trita non postuler: neque dicendorum necessitas me hic fergere pedem permittat. §. Concludo §. tamen, ita remittenda esse grauius opera, vt alacrior es ad ea perficienda reddamur: non autem vt illis omiffis, voluptatibus operam demus: non vt arguamur potius deposuisse, quam releuasse onus. Sic enim Olympiodorus in Platonis Phaedone, symbolum illud Pythagorae, *φορτίον συχθαυρόν, ἡμῶν οὐκ ἐπιτέλειται, id est, onus simul tollito, non simul deponito*, explicat, *μὴ ἐπιτέλειται, ἀλλὰ ἀνὰ πρὸς τὸ δύναι βάρη, id est, non deponenda, sed vna subeunda onera.*

De Alea lusu vetito, & de Aleatoribus.

C A P. 3.
Lib. II. P. titu. 5.

- 1 Lucrum damnosum aliquando interdum utile aliquibus.
- 2 Lusus non debet dici, unde crimina nascuntur.
- 3 Alea lusus, malorum & inrogiorum origo, vetitus, cum pena eorum, qui ludunt & cogunt ludere. §. 5.
- 4 Ludendi causam dominum ve dans, non agit iniuriarum, si verberetur: nec furti, si aliquid ei eripiat.
- 6 Alea militibus aliquando permissa postea vetita: ei addicti Germani, vt seipfos luderent, a damone inuenta, & sui opprobrio ludentibus §. nu. 7. 8.
- 9 Aleatores fures quare dicuntur.
- 10 Ex lusu aleatorum quot crimina oriuntur.

Qui canon inter decreta Gratiani transcriptus est. *ca. episcopus, 35. dist.* Ex quo colligunt interpretes, *Panormita. in d. Eo cap. inter dilectos, Domit. & Proposit. ibidem, Syluester, in summa, in ver. ludus, Ioan. Bapti. Caccialup. tracta. de ludo quaff. 12.* munitum aleatorem nec se corrigentem beneficiarium, posse sacerdotio priuari. Ioannes Bernardus Diaz, *in tracta. crimi. cano. 6. 64.* alia plura consideranda suadet, nempe si ludus a clericis quotidie exercetur, si is taxillorum, si omittat ideo officium cui deferuire tenetur, si ludere volentibus mensam pararam habeat, si prouocat aut recipit, quæ sit summa de qua luditur. ¶ Apud ¶ Agarenos seu Mahometitas, lufores pro pecunia quecunque genere ludi ignominia afficiuntur, & deinceps grauiori supplicio. *To. Cyprianus, lib. 6. de institutis Turcarum, c. de ceteris moribus Turcarum.* ¶ Sunt ¶ & placita curiarum supremarum Gallæ, quæ ludos aliquos vetant omnino, potissimum sacris diebus & horis, quibus oportet diuinis interesse orationibus, vel concionibus: neve quis aleatoria, vel loca publica ad truncolorum seu metarum ludos exhibeat, pœna corporali indicta. Solêt & politici iudices, hos lufores publicos, festis maxime diebus deprehensos, ad torquem infamem damnare.

De Ludis permissis. Cap. 4.

- 1 *Ludi qui & propter quid permissi, & de multis ludorum speciebus. nu. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.*
- 8 *Ludus Scaccorum & tabularum vsq; ad vnum solidum permissus, & quibus prohibitus.*
- 10 *Ludus habet maximam temporis iacturam.*
- 11 *Ludi solorum qui innoxii, & ludi & lusoris mala.*

1 **P**ermittit ¶ Paulus, *in l. fin. de alea lusu, P.* familiam ludere, quod in conuulio vescendi causa ponitur. ¶ Senatusconsultum ¶ etiam permittit, *l. 2. §. 1. eod. tit.* in pecuniam ludere si quis certet hasta, pilo iaciendo, vel currendo, saliendo, lutando, vel pugnando, si virtutis causa fiant: permittit ea de re & lex Titia, Cornelia, & 3 **P**ublicia sponsonem facere, *l. 3. eod. titu.* ¶ Iustinianus ¶ quoque quinque ludos permittit institui tantum, *Iustin. in l. fin. de religio. & sumtib. funer. C.* & in eos quoque non permittit vltra vnum solidum ludere: primum permittit *καρπούδιον*, quem alii forsitan dixerunt *καρπούδιον*, vt Hippocrates, *lib. 2. de diata.* qui eam ponit inter exercitii genera. Ludus sacculi scortacei inflati seu foliis, de quo Martialis, *lib. 14. epig. 47.*

Ita proculiuuones, minus mi conuenit atas, folle decet pueros ludere, folle senes.

4 ¶ Isque ¶ quatuor species pile facit, pilam paganicam, arctam, trigonalem, & follem: quod ex præcedenti epigrammate, & sequentibus collige.

Pila paganica, lib. 14. Epigr. 45.

Hæc qua difficile surgit paganica pluma, folle minus laxa est, & minus arcta pila.

Pila trigonalis, epig. 46.

Si me nobilibus scis expulare sinistris, sum vna: si necis, rursus redde pilam.

M. munit Clemens Alexandrinus, *lib. 3. Pedagog. c. 10.* de quodam ludo pile qui vocatur henis. Et viris, inquit, alii quidem nudi ludentur: alii vero paruo quoque globo ludant, eo ludo qui Phenis dicitur, maxime in sole: vbi Scholiastes explicat, eum ludum fuisse, cum ex ludentibus pueris quis spheram tenens, deinde eam alii prius ostendens: eam ad alium mittebarita dictus ludus a Phenecida, qui primus eum inuenit, vel a verbo *φεναι*, quod significat decipere: decipiebat enim, qui alii ostendebat, alteri vero traderet.

5 ¶ Secundus ¶ ludus a Iustiniæo permissus *commadianlion*, id est, cursus incisus, quando reciproco cursu certatur vocant nostri *Barros. Sidelus. lul. Polluci, lib. 9. de ludis conuulib.* forsitan, vel legendum *δραυδοεμυον*, currendi certamen per stadium: vel *καρπούδιον*, hoc est, ludus eurfortius.

6 ¶ Tertius ¶ ludus a Iustiniæo probatus, *βασιλίδου* dicitur, quando scilicet sorte deligitur ex pluribus qui imperet, alii autem qui obsequantur, si credamus Iulio Polluci, *idem eod.*

7 ¶ Quartus, ¶ *Catambon* quem dicere possumus, inquit Alciatus, *l. lib. præter. in ver. ludus alea, ex Festo Pompeio, genus lusius.* Quod id sit tamen non explicant, sicut nec qui in exemplarib. manualibus Rouilleis curauit Rayron substitui explicat. Forsan melius in constitutione Græca legendum *καταμβών*, vt sint certamina duorum concurrentium: vel, vt diuinat alius legendum *Catambon*. Sed vtrumq; mihi incognitum ingenue profiteor. Quin-

tum permissum ludum dicit, vt excussum est in exemplaribus Rouilli in 16. Eperulam legerem ego, postquam in ambiguis licet diuinare. *ἐπιπαισασμὸν*. Vt ludum quendam significari intelligamus, in quo imitatio est conuersionum ordinum militarium. Sic enim apud Ælianum de re militari, *παισασμὸς* est, *ἢ ἐν δούκῳ ἐπὶ εὐφρόνῃ & πύγμαλῳ κίβιστος. ὡς τε μετὰ λαμβάνει τὸν ὀπίσω τόπον.* Quæ & apud Suidam leguntur, libro *περὶ τῶν ἑξῶς παλαιῶν.* Sic *παισασμὸς*, cum milites mouentur duplici flexu, vt eorum ora in partem posteriorem spectent. *ἐπιπαισασμὸς* autem est plenior conuersionis, triplici flexione constans: mouetur quidem milites in hastam, in læuam, in scutum. Hanc castrensem militiam imitantur meo iudicio qui latrunculis, seu scacchis & calculis seu tabulis ludant. Substituit Alciatus *πέπυλον* a decursu latruncolorum, sed illa diuinationo longe abest verbo corrupto. Proinde mihi placet interrim, donec certius cognouero, mea coniectura, vt permittat Iustiniæus per *ἐπιπαισασμὸν* ludum tabularum & scacchorum, vsq; ad ludum vnius solidi, non vltra: quem tamen diximus clericis & ecclesiasticis personis omnino interdici, *auth. interdicimus, de episc. & cler. cum simili.* ¶ Videtur ¶ autem Accursius in eam partem inclinare, vt prohiberi tabularum ludum ecclesiasticis putet, non autem scacchorum, *glo. in d. authen. in ver. ad tabulas, & in §. interdicimus in 2. de sanctis, episc. coll. 9. in auth.* quod hic ingenii dexteritate consistat, inquit. Scribit namq; Polydorus Vergilius, *lib. 2. de inuento. rer. c. 13.* circiter annum orbis conditi ter millefimum sexcentefimum trigefimum quintum, a quodam viro sapiente nomine Xerre inuentum hunc ludum calculorum, in fritullo seu aluelo, cum non auderet aperte monere officii sui Tyrannum quendam metu fauicæ: eorum documento volens tacite eum monere, maiestatem sine viribus, hominumque adminiculis, nec valere nec tutam fore, & regem nisi inuigilaret a suisque defenderetur, facile oppressum iri. Et hoc certe acies furunculorum vel latruncolorum demonstrat. Quod autem ait ab scandendo scacchos dici, non probo: nec conitat etiam auctor, qui inuentionis meminerit. Marcuseque Hieronymus Vida, *in libel. Scacchorum, Italorum dicit inuentum.*

Vos, inquit, scilicet, Musæ, prima studia hæc Italos monstrasti in oris.

Scacchidis egregia, monumentum in signe sororis.

Esti verius mihi videatur inuentum Hebræorum, quod nomen Shachi ostendit, & Machi, quibus ludus perficitur: *Seach* dicitur, cum ita vallatur ludi rex, vt tede egredi cogatur. ¶ *Seach* autem Hebræis est, vallauit, sepiuit *Οσία* & alibi. Et *מָרָא*, seu *מָרָא* mat vel mor, mortuus est. Vnde finitur ludus per *Sebach*, & *mat*, cum rex omnino obsessus est, & immobilis redditur vt mortuus. Non inficior tamen vsuum ludi, & antiquum Romæ, nam de illo sic meminit Martialis, *lib. 14. Epigra. 20.*

Insidiosorum si ludis bella latronum

Geminus iste tibi, miles & hostis erit.

¶ Narrat ¶ Herodotus grassante annonæ difficultate tempore Atydis Manis regis filii per vniuersam Lydiam, Lydios remedia multa quæ fuisse huic malo, inuentum que tunc ab iis alegg, tessarum, pile ludum, aliaque ludorum genera, præterquam talorum: horum enim inuentionem sibi non vindicant Lydi. Porro ad famem discutiendam, altera quidem, dierum, in totum lusibus occupabantur, ne videlicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur: altera vero a lusibus abstinentes, pascebantur, vel diuinatum rerum meditationi, quam seruilibus istis, vanis, & pessimis. Quod certe omnes concedent, si quam breuis vita sit cõsiderent, quamq; artes longæ, & quanta nobis singulis pro modulo ingenii proposita sint explicanda negotia. Sunt qui modos fallendi & accelerandi tempus conquirunt, ego autem contra reitendi perquiro, vt memor illius epigrammatis Luciani, *in antologia, eis δὲ σπαιγγίαν, in infelicitatem.*

τοῖον δὲ ἐν σπαιγγίαν. πᾶς ὁ βίος βεγγυὸς ἐστὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, μὴ δὲ ἀπὸ τοῦ βίου γένεσθαι.

Rele aggentibus quidem omnis vita breuis est:

Male autem, vna nox infinitum est tempus.

¶ Inuenti ¶ tamen ludi sunt solorum, in quibus dum luditur, vestigia quoque quædam eruditionis apparent, vt in Tarotis, & iis cum quibus excusæ sunt vna sententiæ sacræ paginæ & philosophorū, apud Welchelum Luretæ typographum. Ceterum, & illis & simi-